

Geliş Tarihi / Received: 26/11/2023 Kabul Tarihi / Accepted: 20/12/2023

**MECMUALARDA MAHLAS
PROBLEMLERİ (PERVÂNE BEY
MECMUASI ÖRNEĞİ)**

PSEUDONYM (MAHLAS)
PROBLEMS İN MECMUAS:
EXAMPLE OF PERVANE BEY
MECMUA

Prof. Dr. Nihat ÖZTOPRAK

Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi
Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

E-posta: noztoprak@fsm.edu.tr

Orcid: 0000-0002-7400-0180

Öz

Yazma şiir mecmuaları klasik Türk edebiyatının önemli kaynaklarından biridir. Mecmualar, içlerinde barındırdıkları farklı şairlere ait şiirler ve risaleler bakımından klasik Türk edebiyatının kırk ambarı sayılırlar. Bu sebeple bir şair üzerinde çalışırken onların eserlerini bulmak, şiirlerini tamamlamak ve benzeri birçok bilgi ve malzeme için araştırmacılar mecmualara da bakmayı ihmal etmemeye çalışırlar. Ancak mecmualardaki her bilgi mutlak doğru mudur? Mecmualar ne ölçüde kaynak sayılır? Kısacası bir mecmuadan istifade ederken nelere dikkat edileceği hususunun tartışılması gerekir.

Çok tanınmış bir nazire mecmuası olan Pervâne Bey Mecmuası araştırmacıların ilgi duydukları ve üzerinden birçok tez ve makale ürettikleri bir eserdir. Mecmua üzerinde yapılan bu çalışmada ise onda tespit edilen bazı mahlas karışıklıkları üzerinde durulmuştur. Buna göre mahlas beytinin mecmuaya alınmaması, imlaları benzer mahlas kelimelerinin karıştırılması, mahlas bulunmayan şiirlerin mahlas kullanmayan şairlere mal edilmesi, mahlas kelimesi tespit edilirken beytin anlamına bakılmaması, mahlas olarak seçilen kelimenin mahlas mevkiinde kullanılıp kullanılmadığına dikkat edilmemesi vb. sebeplerle ortaya çıkan karışıklıklar tespit edilmeye çalışılmıştır. Ardından şiirlerin gerçek sahiplerinin kimler olabileceği araştırılmış ve gerekli düzeltmeler yapılmıştır. Konuyla ilgili örnekler verilerek bunların sebepleri tespit edilmeye çalışılmış ve değerlendirilmiştir.

Yapılan bu çalışma sonunda özelde Pervâne Bey Mecmuası'na, genelde ise bütünüyle mecmualara nasıl yaklaşılması gerektiği, onların ne ölçüde kaynak sayılabilecekleri belirlenmeye çalışılmıştır.

Anahtar kelimeler: Klasik Türk edebiyatı, Pervâne Bey Mecmuası, mecmua, mahlas, nazire.

Abstract

Manuscript poetry mecmuas are one of the important sources of Classical Turkish literature. Mecmuas are considered the repositories of classical Turkish literature in terms diverse poems and treatises they contain from various poets. Therefore, when studying a poet, researchers make an effort not to neglect consulting mecmuas to find their works, complete their poems, and gather various information and materials. However, is all the information in mecmuas absolutely true? To what extent are mecmuas considered sources? Briefly, it is necessary to discuss what to pay attention to when using a mecmua.

Pervane Bey Mecmua, a well-known literary mecmua, is a work that researchers are interested in and have produced many theses and articles on. In this study conducted on the mecmua, emphasis has been placed on certain pseudonym (mahlas) ambiguities identified within it. Accordingly, this study aims to identify the confusion that arose due to the reasons such as not including the pseudonym couplet in the magazine, mixing up pseudonym words with similar spellings, attributing poems that do not have pseudonyms

to poets who do not use pseudonyms, not paying attention to the meaning of the couplet when determining the pseudonym word, not paying attention to whether the word chosen as the pseudonym is used in the pseudonym location, etc. Then, it was investigated who their real owners of the poems might be and the necessary corrections were made. Examples related to the subject have been provided, and attempts have been made to identify and evaluate the reasons behind them.

At the end of this study, it was tried to determine how to approach Pervane Bey Mecmua in particular and mecmuas as a whole in general, and to what extent they can be considered as sources.

Keywords: Classical Turkish literature, Pervane Bey Mecmua, mecmua pseudonym (mahlas), nazire.

GİRİŞ

Klasik Türk edebiyatının önemli kaynaklarından birisi de mecmualardır. Mecmualar üzerine yapılan çalışmalarda son yıllarda artış gözlenirse de hâlâ yurt içi ve yurt dışında ortaya çıkarılmayı bekleyen yüzlerce mecmua yazması vardır. Klasik Türk edebiyatının kırk ambarı sayılan mecmualar içinde her nazım şekli ve her edebî türden örnekler rastlamak mümkündür. Şekil ve konu bakımından farklı malzemeyi bir arada barındıran mecmuaların yanında “na’t mecmuası, müstezat mecmuası, kaside mecmuası” gibi belli bir tür veya şekilde şiirlerin bir araya getirildiği de görülür. Mecmualarda ayrıca vikaie dediğimiz metne geçmeden önce ilk boş sayfalara, son boş sayfalara ve der kenarlara düşülen notlar inanca, bilime, hayata dair pek çok bilgiyi barındırır. Bu yapıyla mecmualar, Türk edebiyatının olduğu gibi Türk inanç ve kültür hayatının da vazgeçilmez kaynaklarından biridir.

Türk edebiyatında şiir ve risale mecmualarının yanında nazire mecmuaları da vardır. Onlardan biri de Pervâne Bey’in *Mecmûa-i Nezâir* adlı mecmuasıdır. *Pervâne Bey Nazîre Mecmuası* olarak anılan mecmuanın bugün elde bulunan yegâne nüshası, Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, Bağdat Köşkü Kitaplığı 406 numarada kayıtlıdır.¹ 641 varaklık (baştan en az bir varak eksik) bu nüshanın ferağ kaydındaki bilgilere göre mecmuanın derleyeni sarayın bendelerinden Pervâne bin Abdullah, derleme tarihi H. 968 / M.1561 ve müstensih Muhammed bir Ramazan’dır. Mecmualar umumiyetle derleyenin elinden çıkma nüshalardır ancak PM’de I. Ahmet (1603-1617) ve devrinde yetişmiş bazı şairlerin şiirlerinin ve Neşâtî (ö.1674)’nin şiirlerinin yer alıyor olması bu nüshanın müstensih hattı olduğunu göstermektedir. Nüshada müdahalenin olduğunu gösteren ciddî bilgi hatalarının bulunması Pervâne Bey’in nüshası olmadığını da işaretleri kabul edilebilir.

Mecmua üzerinde öncelikle Marmara Üniversitesi’nde 2001-2006 yılları arasında 23 yüksek lisans tezi yaptırılarak metnin tamamı transkriptli olarak günümüz alfabesine aktarılmıştır. Sonra metnin tamamı üzerine bir doktora tezi yapılmıştır. Bunların dışında mecmuadan çok sayıda makale üretilmiştir. Çalışmalar sonucu

¹ Makalenin bundan sonraki kısmında tekrara düşmemek maksadıyla bu mecmua için “PM” kısaltması kullanılacaktır.

ortaya çıkan veriye göre PM, toplamda 624 şaire ait 8172 şiirin yer aldığı çok hacimli bir mecmuadır.²

Bir nazire mecmuası olan PM'nin orijinal bir tertip şekli vardır. Öncelikle nazire grupları kafiyelerine göre alfabetik düzenlenmiştir. Her harfe başlarken "fî-Harfi'l-elif, fî-Harfi'l-bâ..." şeklinde harfini belirten başlık kullanılmıştır. Sonra zemin şiire (Ez-ân-ı Sun'î, Nehârî fermâyed gibi başlıklarla) yer verilmiştir. Zemin şiirler de dahil olmak üzere şiirlere başlık konmuştur. Başlıkta şiiri nazmeden şairin ismi verilirken çoğu zaman hakkında bilgi de verilir. Örnek: "Nazîre-i Ahmed Paşa, Sultân Mehemed vüzerâsındandır, mevlidi Edrine'de, mezarı Burusa'dadır.", "Nazîre-i Basîrî-i Acem, Nevâyî Dîvânın Rum'a bunlar getürmüşdür." Şayet şiirin şekil ve muhteva olarak orijinal bir hususiyeti varsa ona da başlıkta temas edilir Örnek: "Şî'r-i bî-Nukât-ı Nazmî", "Ez-ân-ı Ahmed Paşa bu şi're zü'l-kâfiyeteyn dirler". PM'de nazire grupları arasında nazirelerle ilgisi olmayan şiirler konmuştur. Bölümler arasında geçişi sağlayan bu şiirlerin ekseriyetinin Sultan I. Ahmed (1603-1617)'e ait oluşu onların müstensih tarafından yerleştirildiğine işaret sayılabilir. Bu şiirlerin çoğu gazel olmakla birlikte kıt'a ve rubai nazım şekillerinde hatta müfred olanları da vardır.

PM'deki şiir başlıkları edebiyat tarihi açısından son derece kıymetlidir. Bu hususiyeti ile diğer birçok mecmuadan öne çıkar. Ancak bu hacimdeki bir mecmuada üstelik müstensih nüshasında tabii olarak bazı karışıklıklar ve hataların olması kaçınılmazdır. Nitekim bu mecmuada azımsanamayacak miktarda mahlas hataları vardır. Elinizdeki bu makalede PM'de tespit edilen bazı mahlas hatalarına yer verilmiştir. Böylece mecmualarda olabilecek mahlas hatalarına dikkat çekilmeye çalışılmıştır.

Pervâne Bey Mecmuası'nda Mahlas Problemleri³

1. Hafî'nin bir gazeli:

PM'de bazı şiirlere, bir önceki şiirin şairine ait olduğunu göstermek için "Nazîre-i Dîger" şeklinde başlık atılmıştır. Mecmuanın 325^b-326^a yapraklarında yer alan beş beyitlik gazelin başlığı böyle olup son beytinde de mahlas yoktur. *Hafî Divanı*'nda şiir yedi beyit olup yedinci makta beytinde Hafî mahlası aşikârdır. Bu şiir, *Mecma'u'n-Nezâ'ir*'de⁴ yedi beyit olarak Hafî (ö.1483 sonrası) adına kayıtlıdır. Nitekim yedinci beyitte Hafî'nin adı açıkça görülmektedir.

² Burada verilen şair ve şiir sayıları şu çalışmadan alınmıştır: (Gıynaş, 2014: 16) Bu makaleden de anlaşılacağı üzere yapılan araştırmalar sonucu PM'de yer alan bazı şiirlerin şairi değişebilmektedir. Buna bağlı olarak şair sayısı ve şairlere ait şiir sayıları da değişmektedir. Mecmua üzerinde bu tarz çalışmalarımız devam etmekte olup tamamlanınca sözü edilen şair ve onlara ait şiir sayıları da güncellenecektir.

³ Bu çalışmada yaprak numaraları verilen *Pervâne Bey Mecmuası*'nın bilinen tek nüshası için bk. *Pervâne Bey Mecmuası*, Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, Bağdat Köşkü Kitaplığı, nu: 406.

⁴ Bu mecmua için bk. Köksal, 2017 (E.T.: 16.01.2022). Elinizdeki çalışmada bu neşirden istifade edilmiş ve sayfa numaraları bu neşirden verilmiştir. Çalışmanın bundan sonraki kısmında mecmua "MN" kısaltmasıyla gösterilecektir.

Şiirin matla beyti:

Mül sohbetine bâğ-ı gül ü gülsitân gerek

Sâkî müdâm elünde mey-i erguvân gerek

Şiirin makta beyti (7.beyit):

Cânân gerekse cân u cihân terkin ur Hafî

Cânâneler seven kişiler cân-feşân gerek (Ersoy, 2018: 167)

Değerlendirme: Hafî'nin yedi beyitlik gazelinin beş beyti PM'ye alınmış, mahlas beyti de dahil iki beyit dışarda bırakılmıştır. Alınan beyitlerin sonuncusunda mahlas aranmış, bulunamayınca muhtemelen bir önceki şiirin şairine ait olduğu kanaatiyle başlık "Nazîre-i Dîger" şeklinde düzenlenmiştir. Pervâne Bey'in örnek aldığı mecmua olması sebebiyle konuyla ilgili MN'ye bakıldığında şiirin orada yedi beyit olarak kayıtlı olduğu görülür. Üstelik yedinci beyit mahlas beyti olup şairinin "Hafî" olduğu anlaşılmaktadır.

2. Lamiî'nin bir gazeli:

Aşağıda matla beyti verilen PM 447^a derkenarında yer alan beş beyitlik gazelin başlığı "Nazîre-i Dîger" şeklindedir. Böyle durumlarda alanın erbabı şiirin bir önceki şiirin şairine ait olduğunu bilir. Ancak bir önceki gazel "Revânî"nin olduğu halde bu gazel ona ait değildir. PM'de beş beyit olan bu gazel *Lâmiî Çelebi Divanı*'nda yedi beyit olarak kayıtlı olup MN'de de aynı şekilde Lamiî adına kayıtlıdır.

Matla beyti:

Âh kim olımadum cehd ile dildâra yakın

Bilsem agyâr ne efsûnla olur yâre yakın

Divan'da mahlas beyti şöyledir:

Râzı ol yarım ağız vâhla didüm güldi nigâr

Lâmi'î ağlama oldu hele ikrâra yakın (Burmaoğlu, 1983: 285)

Değerlendirme: Aslı yedi beyit olan gazel PM'ye kaydedilirken beş beytinin alınıp mahlas beytinin de içinde bulunduğu iki beytinin alınmaması yanlışlığın ana sebebi olmuştur.

3. Hayâlî'ye mal edilen bir gazel:

PM'de 546^{a-b}'de "Nazîre-i Hayâlî Bey" başlığını taşıyan beş beyitlik gazel *Hayâlî Bey Divanı* nüshalarında bulunmamaktadır. Şiirin makta beyti incelendiğinde "Hayâlî" kelimesinin mahlas mevkiinde kullanılmadığı anlaşılacağı gibi, anlamdan "Hüsrev" kelimesinin mahlas olduğu tahmin edilebilir. Nitekim MN'de de bu şiir yedi beyt olarak "Hüsrev" adına kayıtlıdır.

Matla beyti:

Gûy-ı sîmîn oldu hattun zülf-i çevgân üstine

Geçdi hükmün lâ-cerem baş üstine cân üstine

Makta beyti:

Sînesinde Hüsrev'ün hattun hayâli dem-be-dem

Sebzelerdür tâze tâze kondı büryân üstine (Köksal, 2017: 1400)

Değerlendirme: Şiirin makta beytinde yer alan "Hayâlî" kelimesi beytin anlamına dikkat edilmediği için mahlas zannedilmiştir. Beytin anlamı şöyledir: "(Ey sevgili!) Senin hattının hayali Hüsrev'in sinesinde, kebabın üstüne taze taze konan sebzeler gibidir."

4. Bâkî'ye mi, Bâlî'ye mi ait olduğu belli olmayan bir gazel:

PM'de 641^a derkenarında yer alan beş beyitlik bir gazelin başlığında "Nazîre-i Bâkî" kaydı bulunmaktadır. Bâkî (ö.1600)'ye ait gösterilen bu gazel *Bâkî Divanı*'nda yer almamaktadır. Ancak mahlas beytinde geçen "Bâkî" kelimesi de beytin anlamı dikkate alındığında mahlas mevkiindedir. Lakin MN'de aynı şiir "Nazîre-i Bâlî" başlığıyla ve Bâlî mahlasıyla kayıtlıdır (Köksal, 2017: 1710). Buna mukabil Bâlî (ö.1594'ten sonra) üzerine yapılan iki yüksek lisans tezinde (Sinan, 2004; Yaşar, 2005) de bu şiir yoktur.

Makta beyti:

Hasret-i la'l-i lebümle didi ol Îsâ-leb

Gam yime Bâkî ölürsen yine sıhhat Bâkî

Değerlendirme: Bu şiir Pervâne'ye göre Bâkî'ye, Edirneli Nazmî'ye göre Bâlî'ye aittir. Pervâne'deki şiirlerle MN'deki şiirler arasında farklılıklarda çoğunlukla MN'deki doğru çıktığı için bu şiirin Bâlî'ye ait olma ihtimalinin yüksek olduğunu söyleyebiliriz. Bâkî ve Bâlî'ye ait yeni divan nüshaları çıktıkça bu meselenin çözülebileceğini ümit ediyoruz.

5. Revânî'nin bir gazeli Necâtî Bey'e mal edilmiştir:

PM'de 513^b-514^a'da yer alan bu gazelin başlığında "Nazîre-i Necâtî Bey" yazmasına rağmen mahlas beytinde Revânî'ye ait olduğu açıktır. Ayrıca bu şiir *Necâtî Bey Divanı*'nda bulunmazken, *Revânî Divanı*'nda yer almaktadır.

Makta beyti:

Ne onılmaz derde ugramış Revânî derdmend

Âşık olup ışk elinden dâ'im eyler âh u vâh

Bu beyit Revânî'de şöyledir:

Ne onulmaz derde ugramış Revânî ey tabîb

Haste olup ışk elinden dâyim ider âh u vâh (Avşar, 1017: 404)

Değerlendirme: Anlaşıldığı kadarıyla Pervâne Bey ya da müstensih mahlas beytine dikkat etmeden yanlışlıkla "Nazîre-i Necâtî Bey" kaydını düşmüş olmalıdır. Şiir MN'de (Köksal, 2017: 1313) de Revânî adına kayıtlıdır.

6. Hadîdî'nin bir gazeli Kemâl Paşazâde'ye mal edilmiştir:

PM'de 281^b-282^a yapraklarında "Nazîre-i Kemâl Paşazâde" başlığıyla Kemâl Paşazâde'ye atfedilen bu altı beyitli gazel, MN'de beş beyit olup "Hadîdî"ye ait gösterilmiştir. PM'deki altıncı beyitle MN'deki beşinci beyit ufak farklarla aynıdır:

Pervâne'de altıncı beyit:

Ne gam sana bu âlemde bugün iy dil müsâfirsın

İçinde bir hasîrin yok tutar ise cihân âteş

MN'de beşinci beyit:

Ne gam sana bu âlemde Hadîdî çün kalendersin

İçinde bir hasîrin yok tutar ise cihân âteş (Köksal, 2017: 726)

Değerlendirme: Görüldüğü gibi PM'de "bugün ey dil" yerine MN'de "Hadîdî çün" vardır. PM'de beytin öznesi "dil", MN'de ise "Hadîdî"dir. Gazelin son beyti olması sebebiyle burada bizzat mahlas kullanılmalıdır. Bu sebeple MN'deki Hadîdî kaydının doğru olduğu kanaatindeyiz.

7. Hayâlî'ye ait bir gazel Atâ'î'ye mal edilmiştir:

PM'de 373^b'de yer alan beş beyitlik gazelin başlığında "Nazîre-i Atâyî" kaydı vardır. Beşinci beyitte bulunan "Atâyî" kelimesi mahlas olarak kabul edilmiştir.

Beşinci beyit:

Mıskale eyle riyâzetle atâyî cesedün

Tâ ki bî-jeng ola tîgî dilünün hem kattâl

Bu gazel *Hayâlî Bey Divanı*'nda on beyit olarak yer almaktadır. PM beşinci beyitte mahlas olarak kabul edilen "atâyî" kelimesi yerine Hayâlî Bey'de "kemikler" anlamındaki "'izâm" kelimesi bulunmaktadır ki anlam bakımından bu kelime beyte daha uygun düşmektedir. Mahlastaki yanlışlığa da muhtemelen bu kelime yol açmıştır.

Şiir ayrıca MN'de (Köksal, 2017: 978) de on beyit olarak Hayâlî Bey adına kayıtlıdır. Şiirin *Hayâlî Bey Divanı*'ndaki mahlas beyti şöyledir:

Zer-i hâlis gibi olmazdı Hayâlî mergûb

Kalbini eylemese pûte-i ihlâsda kâl (Tarlan, 1945: 268)

Değerlendirme: Hayâlî Bey'e ait bir gazelin Atâ'î'ye mal edilmesinin sebeplerinin başında on beyitlik gazelin beş beytinin alınması gelmektedir. Alınan beyitler arasında mahlas beyti de yoktur. Öyle anlaşılıyor ki şiire başlık konacağı zaman alınan beyitlerin sonuncusunda mahlas aranmış ve "Atâ'î" kelimesinde karar kılınmıştır. On beytin tamamı alınmış olsaydı veya alınanlar arasında mahlas beyti de olsaydı bu problem yaşanmazdı.

8. Muhibbî'nin bir gazeli Firâkî'ye mal edilmiştir:

PM 225^a'da yer alan "Nazîre-i Firâkî-i Vâ'iz" başlıklı beş beyitlik gazel Firâkî'ye değil Muhibbî'ye aittir. Makta beytindeki "firâkî" kelimesi "ayrılık" anlamında kullanılmış olup mahlasın ikinci mısraın başında yer alan "Muhibbî, kelimesi olduğu

aşikârdır. *Muhibbî Divanı*'nda da yer alan beytin anlamı "Muhibbî, ne zaman o lâle yanaklı güzelin ayrılığı ile ağlarsa onun kanlı yaşı cihanı gül bahçesine çevirir" şeklindedir.

Kaçan ol lâle-ruhsârün firâkı ile ağlarsa

Muhibbî kanlu yaşından cihânı gülsitân eyler (Yavuz ve Yavuz, 2016: 1/459-60)

Değerlendirme: Şiirin PM'de Firâkî'ye ait kabul edilmesinin yegâne sebebi şiirin son beytinde geçen "firâkî" kelimesinin mahlas sanılmasıdır. Oysa beytin yukarıda verilen nesre çevirisi dikkate alındığında bu kelimenin mahlas mevkiinde olmadığı açıktır.

9. Hayretî'nin bir gazeli Kemâl Paşazâde'ye mal edilmiştir:

PM 449^b-450^a derkenarlarında "Nazîre-i Kemâl Paşazâde" başlığıyla yer alan beş beyitlik gazel "Hayretî"ye ait olup yedi beyittir (Çavuşoğlu ve Tanyeri, 1981: 363). *Divan*'ın dışında MN'de de Hayretî'ye ait gösterilen gazelin PM'de mahlas beyti alınmamıştır. *Hayretî Divanı*'ndaki mahlas beyti şöyledir:

Hayretî dîvânenün dîvânının her satrını

Okuyan cân gerdenine dakdı zencîr-i cünûn (Çavuşoğlu ve Tanyeri, 1981: 363)

Değerlendirme: Anlaşıldığı kadarıyla mahlas beyti de dahil olmak üzere şiirin son iki beyti çıkarılarak mecmuaya alınmıştır. Daha sonraki bir zamanda şiire başlık konacağı zaman son beyitte mahlas aranmıştır. Bulunamayınca şiirlerinde mahlas kullanmayan Kemâl Paşazâde'ye ait olabileceği düşünülmüştür

SONUÇ

Bu yazıda, *Pervâne Bey Mecmuası*'nda yer alan bazı şiirlerin şairleri üzerine yapılan yanlışlar tespit edilmiştir. Örnek olarak seçilen bu hatalar mecmuadaki benzer örneklerin çok cüzi bir kısmıdır. Burada yapılan çalışma sonunda elde edilen tecrübeler göre önce yanlışlığa yol açan sebepler sıralanmış sonra mecmuayla ilgili bazı tespitlerde bulunulmuştur.

Yanlışlığa yol açan sebepler:

1. *Pervâne Bey Mecmuası*'nda yer alan gazellerin bir kısmının beyit sayılarının azaltılarak beşe indirildiği anlaşılmaktadır. Bu esnada alınmayanların arasında mahlas beyitlerinin de olması şiirin şairinin yanlış tespitine yol açmıştır.

2. Anlaşıldığı kadarıyla Pervâne Bey, mecmuasını tertip ederken muhtemelen önce gazelleri yazmış sonra geriye dönüp başlıkları koymuştur. Bu sebeple kaydedilen beyitlerin sonuncusunda mahlas aranmış, mahlas olabilecek kelimelerden biri mahlas zannıyla başlığa kaydedilmiştir. Hayali/Hayâlî, firakı/Firâkî gibi.

3. Şair mahlaslarının imlalarının birbirine yakın olması karışıklıklara sebebiyet vermiştir. Bâkî (باقى)-Bâlî (بالى) gibi.

4. Mahlas tespiti esnasında beytin anlamının dikkate alınmaması, son beyitte yer alan bir kelimenin mahlas olabileceğinin düşünülmesi, kelimenin mahlas mevkiinde bulunmadığının anlaşılması da yanlışlıkların sebeplerindedir.

5. Mahlası bulunmayan şiirlerin, şiirlerinde mahlas kullanmayan şairlere ait zannedilmesi meselenin bir başka boyutu olmuştur. Kemâl Paşazâde gibi.

Bu sebepler sonucunda PM ve diğer mecmualarda yer alan bilgilere mutlak doğru anlayışıyla yaklaşılmaması ve mecmuaların mutlak kaynak olarak değerlendirilmemeleri gerekmektedir. Mecmualarda verilen bilgilerin teyit edilmesi ve doğruluk payının mutlaka araştırılması gerekir. Mecmualara alınan şiirlerin beyit sayılarının zaman zaman azaltıldığı hatırdan çıkarılmamalıdır. Teyit esnasında divanda yer almayan şiirlerin o şairin yeni bir şiiri olduğuna hükmetmeden önce başka bir şaire ait olup olmadığı ciddi bir şekilde araştırılmalıdır. Araştırmacının görevi, nereden elde ederse etsin bilgiyi kaydedip bırakmak değil, o bilginin doğru olup olmadığının da peşine düşmektir. Mecmualarda teyit edilmeyen bilgiler sebebiyle bazı şairlerin şiirleri başkasına mal edilirken bazen de hiç yaşamamış şairlerin yaşamış gibi üretilmesine de yol açabilmektedir.

KAYNAKÇA

Avşar, Ziya (2017). *Revânî Dîvânı*. Ankara: TC. Kültür ve Turizm Bakanlığı. e-kitap: <https://ekitap.ktb.gov.tr/TR-78354/divanlar.html> (E.T. : 18.11.2023).

Burmaoğlu, Hamit Bilen (1983). *Lâmî'î Çelebi Dîvânı (Hayatı, Edebî Kişiliği, Eserleri ve Dîvânı'nın Tenkidli Metni)*. Doktora Tezi. Erzurum: Atatürk Üniversitesi.

Çavuşoğlu, Mehmed ve M. Ali Tanyeri (1981). *Hayretî Divan (Tenkidli Basım)*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları.

Ersoy, Ersen (2018). *Dîvân-ı Hafî*. Ankara: Türkiye Bilimler Akademisi TÜBA Yayınları.

Gıynaş, Kamil Ali (2014). *Pervâne Bey Mecmuası I-III*. İstanbul: Akademik Kitaplar.

Gıynaş, Kamil Ali (2017). *Pervâne Bey Mecmuası*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları. e-kitap: <https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/55832,pervane-bey-mecmuasi.pdf.pdf?0> (Erişim Tarihi: 14.01.2022).

Köksal, M. Fatih (2017). *Mecma'u'n-Nezâ'ir (İnceleme-Metin)*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları. <https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/56057,mecmaun-nezair-edirneli-nazmi-pdf.pdf?0> (Erişim Tarihi: 16.01.2022).

Pervâne bin Abdullah (yz.). *Pervâne Bey Mecmuası*. Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi. Bağdat Köşkü Kitaplığı. nu: 406.

Sinan, Betül (2004). *Bâlî Çelebi ve Divanı (2b-35a) İnceleme-Metin*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi.

Tarlan, Ali Nihat (1945). *Hayâlî Bey Dîvânı*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları.

Yaşar, Muhammed (2005). *Bâlî Hayatı Edebî Kişiliği, Divanının Tenkitli Metni (İnceleme-Metin)*. Yüksek Lisans Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi.

Yavuz, Kemal – Orhan Yavuz (2016). *Muhibbî Dîvânı*. I-II. İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu.